

မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့် မသန်စွမ်းသူများ၏
ပါဝင်မှုဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာချက်
အနှစ်ချုပ်စာစောင်

ဤအနှစ်ချုပ်စာစောင်သည် **USAID/fhi360** ၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမသန်စွမ်းသူများရှေ့ဆောင်အဖွဲ့ (MILI) နှင့် **EMReF** အဖွဲ့တို့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့်
“မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့် မသန်စွမ်းသူများ၏ ပါဝင်မှုဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာ” စာတမ်းကို အနှစ်ချုပ်တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင်
မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့် မသန်စွမ်းသူများ၏ပါဝင်မှုဆိုင်ရာ
သုတေသနလေ့လာချက်
အနှစ်ချုပ်စာစောင်

ဤအနှစ်ချုပ်စာစောင်သည် USAID/ fhi360 ၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမသန်စွမ်းသူများရှေ့ဆောင်အဖွဲ့ (MILI) နှင့် EMReF အဖွဲ့တို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် “မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့် မသန်စွမ်းသူများ၏ပါဝင်မှုဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာချက်” စာတမ်းကို အနှစ်ချုပ် တင်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာသည် မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့် မသန်စွမ်းသူများအကြောင်း ဖော်ထုတ် တင်ပြထားပြီး မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့် မသန်စွမ်းသူများ၏အသံကို မြှင့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ကချင်ပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် မွန်ပြည်နယ်ရှိ မသန်စွမ်းသူ ၃၄ ဦးနှင့် မသန်စွမ်းမိသားစုဝင် (၆) ဦး တို့ကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး ဤအစီရင်ခံစာကို ရေးသားပြုစုထားပါသည်။ ထို့အပြင် မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့် မသန်စွမ်းသူများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးနေသော အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း ၆ ဖွဲ့နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းထားသော အကြောင်းအရာ အချက်အလက်များလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ဤသုတေသနစီမံချက်ကို USAID/ fhi360 ၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမသန်စွမ်းသူများရှေ့ဆောင်အဖွဲ့ (MILI) နှင့် EMReF အဖွဲ့တို့ ပူးပေါင်းအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက် ထားပါသည်။

ပထမအပိုင်းတွင် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှုများမှ မသန်စွမ်းဖြစ်လာပုံ၊ မသန်စွမ်းမှုကြောင့် အလုပ်ရှာဖွေရခက်ခဲပုံ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရပုံများနှင့် လိုအပ်သောဝန်ဆောင်မှုများအကြောင်းတို့ကို ကာယကံရှင်မသန်စွမ်းသူများ၏ အတွေ့အကြုံများနှင့်တကွ ဖော်ပြထားပြီး ဒုတိယပိုင်းတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မသန်စွမ်းသူများ ပါဝင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း၊ မည်ကဲ့သို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်နှင့် ၎င်းတို့၏ ငြိမ်းချမ်းရေး အပေါ် နားလည်ထားမှု အကြောင်းကိစ္စများ ပါဝင်ပါသည်။

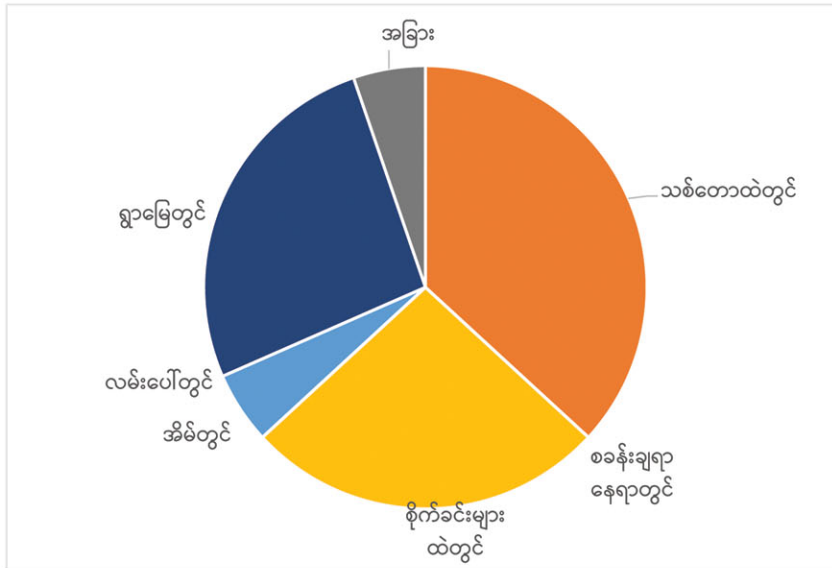
သုတေသနလေ့လာချက် အပြည့်အစုံကို “မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့် မသန်စွမ်းသူများ၏ ပါဝင်မှုဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာချက်” စာတမ်းတွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

အပိုင်း(၁) မြေမြှုပ်ခိုင်းများနှင့် မသန်စွမ်းမှု

မြေမြှုပ်ခိုင်းနှင့် အခြားပေါက်ကွဲစေသောပစ္စည်းများကြောင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

ယခုနမူနာလေ့လာချက်တွင် ဖော်ပြထားသော မြေမြှုပ်ခိုင်းနှင့်ဆက်စပ်သော ထိခိုက်သေဆုံးမှုအများစုမှာ ခရီးသွားရင်း သစ်တောအတွင်း (သို့မဟုတ်) လမ်းပေါ်တွင် ဖြစ်ပွားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခွင့်ရရှိခဲ့သော စစ်မှုထမ်းဟောင်း အများစုသည် ထိုးစစ် စစ်ဆင်ရေးအတွင်း ထိခိုက်ဒဏ်ရာ ရရှိခဲ့သူများဖြစ်သည်။

မြေမြှုပ်ခိုင်းကြောင့် အရပ်သားများ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည့် နေရာများဖော်ပြချက်

ထပ်မံတွေ့ရှိရသည့် အချက်တစ်ခုမှာ

မိုင်းထောင်ထားရာနေရာကို အမှတ်အသားမပြုထားသော
မြေမြှုပ်မိုင်းများကြောင့် အရပ်သားအများစု ထိခိုက်ဒဏ်ရာ
ရရှိသွားကြခြင်းဖြစ်သည်။

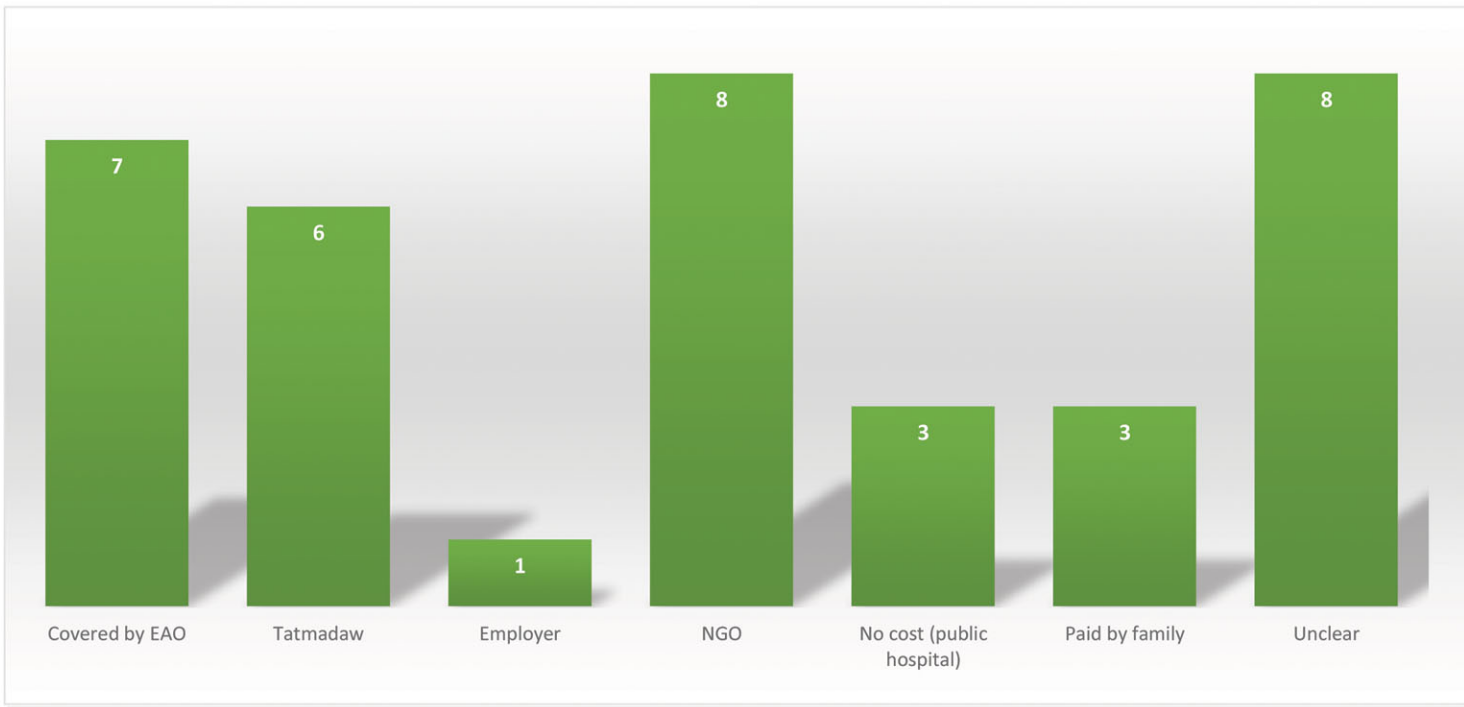
“တပ်မတော်နဲ့ ကေအန်ယူတိုက်ပွဲမှာ ကျနော် ခြေတစ်ဖက်ဆုံးရှုံးခဲ့တယ်။
အဲ့ဒီတိုက်ပွဲမှာ ရဲဘော်တွေရော ပေါ်တာဆွဲခံရသူတွေရော မိုင်းထိကြတယ်။
ဒဏ်ရာတစ်ဖက်နဲ့ သူတို့ကို တတ်နိုင်သလောက် ကျနော် ဆေးကုသပေးခဲ့ရတယ်။
ကျနော်ထင်တယ် အဲ့ဒီမှာပေါ်တာဆွဲခံရသူ ၂၀လောက် ဒဏ်ရာရသွားတယ်”
“တပ်မတော်ဆေးတပ်မှ အသက်၄၅နှစ်ရှိ အမျိုးသားတစ်ဦး”

မြေမြှုပ်မိုင်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘဝများနှင့် ပြန်လည်ရပ်တည်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း

မြေမြှုပ်မိုင်းနှင့်ဆက်နွယ်သည့်ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများမှ လူတစ်ယောက် ပြန်လည်နလန်ထူလာနိုင်ရန် အရေးအကြီးဆုံးအချက်မှာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဆိုင်ရာ ငွေကြေးအထောက်အပံ့ လက်လှမ်းမီရရှိခြင်း ရှိ/မရှိ အပေါ်တွင် မူတည်သည်။

အောက်ပါပုံသည် ဆေးဝါးကုသမှုအတွက် ကုန်ကျစရိတ်ကို မည်သူတို့ထံမှ ရရှိခဲ့သည်ကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခံရသူများက ဖြေဆိုထားသော အချက်အလက်များဖြစ်သည်။

ကုန်ကျစရိတ် ထောက်ပံ့ပေးသူများ (ဒေါင်လိုက်သည် မသန်စွမ်းသူ အရေအတွက်ကိုပြသည်)

ခွဲခြားဆက်ဆံခံရမှုအတွေ့အကြုံများ

“မသန်စွမ်းသူများ ရပ်ရွာလူထုအတွင်း ပါဝင်နိုင်ဖို့ အဓိက အခက်အခဲ ၂ ခုရှိတယ်။ ပထမတစ်ခုက သူတို့ကိုယ်တိုင် လူမှုရေးအထိန်းကျန်မှု ဖြစ်နေကြပြီး ဒုတိယအချက်က လူတွေက သူတို့အရည်အချင်းကို မမြင်ကြခြင်း ဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့်လည်း သူတို့ကို အလုပ်မခန့်ကြဘူး။ နောက်ဆုံးတော့ မသန်စွမ်းသူတွေဟာ စိတ်ဓါတ်ကျဆင်းလာကြတယ်”

“ကချင်ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့မှ အစီအစဉ်ညှိနှိုင်းရေးမှူး တူးလီ”

မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့် မသန်စွမ်းသူများ၏ စီးပွားရေးအကျိုးသက်ရောက်မှုများ-

မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့်ခံရသော ကျေးလက်ဒေသများရှိ အလုပ်အကိုင်များသည် များသောအားဖြင့် ကာယအားကို အားပြုလုပ်ကိုင်ရသော အလုပ်များဖြစ်ကြသည်။ မိုင်းကြောင့်ဖြစ်လာသော မသန်စွမ်းသူများ၏ ကိုယ်အင်္ဂါ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိမှုများသည် ၎င်းတို့၏စီးပွားရေးအပေါ် များစွာရိုက်ခတ်ကြောင်း ဤစစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုသူများ၏ ပြောပြချက်အရ သိရှိရသည်။

“ဒဏ်ရာရပြီး ကျနေ့ဘဝ သေသွားသလိုပဲ။ ကိုယ့်ကိုယ်ကို လူတစ်ယောက်လို မထင်တော့ဘူး။ အရမ်း စိတ်ဓါတ်ကျသွားတယ်။ အလုပ်လဲ မရှိတဲ့အတွက်ကြောင့် အမျိုးသမီးကလည်း ကျနေ့ကို ထားသွားခဲ့တယ်။ အခု ကျနေ့တစ်ယောက်တည်းနေပြီး အကိုနဲ့ အမတွေအိမ်မှာ သွားတောင်းစားတယ်။ ကျနေ့အမျိုးသမီးက တရုတ်နိုင်ငံကို ထွက်သွားတာ”

“မိုင်းထိပြီး ဘဝပျက်ခဲ့ရသော အသက် ၄၂ နှစ်ရှိ ရှမ်းပြည်နယ်မှ အမျိုးသားတစ်ဦး”

မြေမြှုပ်မိုင်းများနှင့် နေရာရွှေ့ပြောင်းခံရခြင်း

“ကျနော် မတော်တဆမှုမဖြစ်ခင်တုန်း ကျနော်တို့ရွာသားတွေအားလုံးက တောင်ယာသမားတွေ ဖြစ်ကြပါတယ်။ အခုကျနော် အခုလိုဖြစ်ပြီး နောက်ပိုင်းမှာတော့ ဘယ်သူမှ သူတို့ယာခင်းထဲကို မသွားရဲကြတော့ဘူး။ တချို့ဆို မခူးရသေးတဲ့ သူတို့ရဲ့ လွှက်ခင်းတွေကို ဒီအတိုင်း ပစ်ထားလိုက်ကြတော့တယ်”

“လွှက်ခင်းအနီး မြေမြှုပ်မိုင်းနင်းမိပြီး ထိခိုက်ဒဏ်ရာရသွားသော အသက် ၃၇ နှစ်ရှိ ကချင်ပြည်နယ်မှအမျိုးသားတစ်ဦး”

ဝန်ဆောင်မှုများကို လက်လှမ်းမီရရှိနိုင်မှု

ဤစစ်တမ်းကို သုတေသနပြုသည့်အဖွဲ့က ပြည်နယ်အတွင်း မသန်စွမ်းသူများအတွက် ထောက်ပံ့မှုအခြေအနေနှင့် ပါတ်သက်ပြီး အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း ၅ ဖွဲ့ကို တွေ့ဆုံစကားပြောကြည့်ရာ အရပ်ဘက်အဖွဲ့များသည် တစ်စုံတစ်ယောက် မိုင်းထိခံရပါက ၎င်းအတွက် ရက်သတ္တပါတ်အတန်ကြာ ထောက်ပံ့ငွေပံ့ပိုးခြင်းနှင့် ခြေတု/လက်တုရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းတို့အပေါ်တွင်သာ အလေးထား ကူညီမှုပေးနေကြကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ဤလုပ်ဆောင်ချက်သည် အရေးကြီးသလို မိုင်းဒဏ်သင့်ပြီးနောက်ပိုင်း ဝင်ငွေမရှာဖွေနိုင်တော့ခြင်း စိန်ခေါ်မှုသည်လည်း အဓိကကြုံတွေ့ရသည့်အချက်ဖြစ်ကြောင်း မသန်စွမ်းသူများက ဖွင့်ဟသည်။

အပိုင်း (၂) ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အားလုံးအကျိုးဝင်မှု

ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်အတွင်း လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း ပြင်ပရောက်လူအုပ်စုများ အကျိုးဝင်ရေးကိစ္စရပ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုတွင် လွှမ်းမိုးသော ခေါင်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်လာခဲ့သည်။ အားလုံးအကျိုးဝင်ရေးသည် HIPPO နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး အစီရင်ခံစာများအပါအဝင် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးမျက်နှာစာတွင် မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ခဲ့သော ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်များ၏ အုတ်မြစ်ဖြစ်လာ သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဖယ်ကြဉ်ခံအုပ်စုများ (သို့မဟုတ်) ထိခိုက်လွယ်အုပ်စုများ ပါဝင်နိုင်သော အပိုင်း (၂) ပိုင်းရှိသည်။

ပထမအပိုင်းမှာ ထိုအုပ်စုများသည် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများတွင် ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ရေးသည် ပါဝင်ဘက်အစုအဖွဲ့များ (တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အစိုးရနှင့် တပ်မတော်) အနေဖြင့် ဆွေးနွေးပွဲသို့စေလွှတ်သော ကိုယ်စားလှယ်အုပ်စုတွင် မသန်စွမ်းသူများကို ထည့်သွင်းနိုင်လျှင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

“အရည်အချင်းရှိတဲ့ မသန်စွမ်းသူများသာလျှင် မသန်စွမ်းလူထုကို ကိုယ်စားပြုသင့်တယ်။ ဆွေးနွေးပြီးရင်လည်း မသန်စွမ်းလူထုဆို ပြန်လာပြီး ဘာတွေဆွေးနွေးခဲ့တယ်ဆိုတာ ပြန်ပြောပြသင့်တယ်။ ပြီးတော့ အချင်းချင်း အပြန်အလှန် အားပေးသင့်တယ်”

“အသက် ၄၂ နှစ်ရှိ Saulang Yaw Chan”

ဒုတိယအပိုင်းမှာ မသန်စွမ်းအဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့၏ထင်မြင်ယူဆချက်များကို ပါဝင်အကြံပြုခြင်း (သို့မဟုတ်) နည်းပညာ အထောက်အကူပြု လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ (ဥပမာအားဖြင့်) မသန်စွမ်းမှုဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများကို ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲ များတွင် အထူးအစီအစဉ်အဖြစ် (သို့မဟုတ်) အခြားခေါင်းစဉ်များ၏အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ထည့်သွင်းပေါင်းစပ် ဆွေးနွေးပေးခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ဤနည်းလမ်း ၂ ရပ်ကို တပြိုင်တည်း ပေါင်းစပ်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်လျှင် အထိရောက်ဆုံးဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးအပေါ် နားလည်သဘောပေါက်ခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်နှင့်ပါတ်သက်သည့် အယူအဆများ

ငြိမ်းချမ်းရေးအပေါ် မည်သို့နားလည်သနည်းဟု မေးမြန်းကြည့်သည့်အခါ ဖြေဆိုသူများစွာက လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ အဆုံးသတ်ရေးအတွက် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်နေသည့် အနှုတ်လက္ခဏာဆောင်သော ငြိမ်းချမ်းရေးဟု ဆိုကြသည်။

“ငြိမ်းချမ်းရေးအပေါ် ကျနေတဲ့ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပြောပါဆိုရင် စစ်ပွဲတွေမရှိတော့ရင် ငြိမ်းချမ်းသွားတယ်ဆိုတာပါပဲ”
“တပ်မတော်စစ်ပြန်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ အသက် ၅၇ နှစ်ရှိ ဦးသန်းငွေ”

ဖြေဆိုသူများ၏ ၃ ပုံ ၁ ပုံဖြစ်သော ၂၉ ရာခိုင်နှုန်းက ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုသည်မှာ နှောင့်ယှက်တိုက်ခိုက်ခံရမှုဘေးက ကင်းဝေးပြီး လွတ်လပ်စွာ သွားလာနိုင်ခွင့်ရှိခြင်း ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။

မြေမြှုပ်မိုင်းအသုံးပြုမှုအပေါ် တာဝန်ခံမှုရှိခြင်း

ပဋိပက္ခကြောင့်မသန်စွမ်းဖြစ်လာသူများအား လျော်ကြေးပေးခြင်းသည် မြေမြှုပ်မိုင်းအသုံးပြုမှုအတွက် တာဝန်ခံမှုတစ်ရပ်ဖြစ်သင့်သည်ဟု ဤစစ်တမ်းတွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော မသန်စွမ်းသူအများစုက ဆိုကြသည်။

“ငြိမ်းချမ်းမှုရှိရင် ပိုကောင်းတာပေါ့။ မြေမြှုပ်မိုင်းထောင်တဲ့လူတွေကို ကျနော် မမုန်းပါဘူး။ အမုန်းတရားထားတာ မကောင်းဘူးလေ။ မိုင်းထောင်တဲ့လူတွေကို ပြောချင်တာက သူတို့ထောင်တဲ့မိုင်းက စစ်သားတွေထက် ကျနော်တို့အရပ်သားတွေကို ပိုပြီး ထိခိုက်စေတယ်”
“သစ်ကုမ္ပဏီအတွက် အလုပ်လုပ်ရင်း ကရင်ပြည်နယ်တွင် ခြေတစ်ဖက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသော အသက် ၄၇ နှစ်ရှိ ကိုတီနောနော်”

တိုက်တွန်းချက် (၁) ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မသန်စွမ်းသူများ ပါဝင်သင့်သည်။

တိုက်တွန်းချက် (၂) ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုအစီအစဉ်များတွင် မသန်စွမ်းသူများအရေးကိစ္စ ထည့်သွင်း ဆွေးနွေးသင့်သည်။

တိုက်တွန်းချက် (၃) ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် သက်ဆိုင်သူများအား စစ်မဲ့ဇုန်များမှ မြေမြှုပ်မိုင်းများအား ရှင်းလင်းပေးရန် တောင်းဆိုသင့်သည်။

တိုက်တွန်းချက်(၄) ပြန်လည်နေရာချထားရေးအစီအစဉ်တွင် ရွာမြေများသာမက စိုက်ခင်းများနှင့် သစ်တောများအတွင်း ကျယ်ပြန့်သော မိုင်းရှင်းလင်းရေးကဏ္ဍပါဝင်သင့်သည်။

တိုက်တွန်းချက်(၅) မသန်စွမ်းသူများအတွက် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအထောက်အပံ့များ ဖြည့်ဆည်း ပေးသင့်သည်။

တိုက်တွန်းချက် (၆) မြေမြှုပ်မိုင်းဒဏ်သင့် မသန်စွမ်းသူများသည် အထူးပင်စင်ထောက်ပံ့ကြေးများ ရရှိသင့်သည်။

တိုက်တွန်းချက်(၇) ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မြေမြှုပ်မိုင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော ထိခိုက်ဒဏ်ရာအနာတရများနှင့် မသန်စွမ်းဖြစ်မှု များအတွက် တရားဝင်တောင်းပန်မှုတစ်ရပ် ပါဝင်သင့်သည်။

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

fhi360
THE SCIENCE OF IMPROVING LIVES

EMReF
Enlightened Myanmar
Research Foundation

Published by MILI(2020)